

ציור: ר' הענדל ליברמן

בנים אתם לה' אלוקיכם ■ סיפור לשבת / זלמן רודמן

רעד עבר בגופו של הצדיק. "מה?!", נזדעק בחרדה, "לקלל יהודי?! לקלל את בנו של הקב"ה?! חס ושלום! הכיצד תדבר כך?! אין זה אלא שצערך העמוק הוא שדיבר מגרונך ולא אתה" • הסופר ר' זלמן רודמן מגיש סיפור מיוחד לשבת פרשת ראה • מתוך סדרת הספרים החדשה 'בין הדגים לזמירות'

מאת זלמן רודמן

הכול התנהל על מי-מנוחות עד ליום שבו החליט אחד מעשירי העיר לרדת לחייו של ר' גרשון ולשבור בזדון את מטה לחמו.

קרוב לשלושים שנה התפרנס ר' גרשון מחנות המכולת שלו במרכז העיר קאליש. הוא היה ירא שמים ובר אוריין, סמל לניקיון כפיים ולטוב לב. מדי שבוע נהג היה להפריש כמחצית מרווחיו לצורכי הקהילה. אנשי קאליש היו אומרים: פרוטה לקופתו של ר' גרשון, כמוה כפרוטה לגבאי של צדקה.

באותם ימים האיר המזל פנים לרבים מיהודי פולין ששלחו ידם במסחר – והתעשרו. בסביבת מכולתו של ר' גרשון התגוררו כמה מהמתעשרים החדשים ובמרוצת הזמן נהפך האזור לשכונת-יוקרה מטופחת. בזה אחר זה צצו בה בתי פאר רחבי-ידיים המוקפים גינות נאות, בהם התגוררו יהודים שראו ברכה בעסקיהם.

הצרה הייתה שלא-מעט סוחרים יהודים התפתו והחלו להשתלב גם בחיי החברה הפולנית הגבוהה. רבים מהם השילו מעליהם את לבושם המסורתי וקצתם אף נטשו לגמרי את דרך התורה. רק מיעוטם ידע לשלב בין חיי מסחר משגשגים לבין אורחות-חיים יהודיים למהדרין.

בין הסרים מן הדרך היה תעשיין שעשה חיל בעסקי הטקסטיל והתעשר עושר רב. נוכחותו של ר' גרשון בטבורה של השכונה ה'מתקדמת', הייתה לצנינים בעיניו של התעשיין. הוא נהג לסנוט בר' גרשון בכל הזדמנות אפשרית ועשה כל שלא-ידו כדי להצר את צעדיו.

מיום ליום גברה והלכה עוינותו של התעשיין ליהודי החסידי, אשר ייצג בעיניו את 'הטיפוס הישן', דמות שאותה ביקש למחוק כליל מזיכרונו ומתודעתו.

•

בשלב מסוים גמר התעשיין אומר לחסל את מכולתו של ר' גרשון ולאצו לעזוב את השכונה. בהתחשב בעושרו הרב, לא הייתה זו משימה קשה במיוחד.

לא חלף זמן רב והנה בוקר אחד נדהם ר' גרשון לגלות מכולת חדשה שצצה לצד מכולתו. בעל המכולת היה, כמובן, התעשיין, אשר ביקש בדרך זו למוטט את חנותו של ר' גרשון.

בתחילה שמרו לקוחותיו הוותיקים של ר' גרשון אמונים לו ולמכולתו, והוסיפו לקנות אצלו, בעוד המכולת החדשה נותרה ריקה. אלא שהגביר לא היה מודאג. היה לו די כסף כדי לספוג הפסדים במשך תקופה.

אט-אט הצליח במזימתו. בעזרת תעמולה ארסית שניהל כנגד ר' גרשון ועל-ידי הוזלת המחירים אל מתחת למחיר הקרן, הביא את ר' גרשון לסף פשיטת-רגל. מובן מאליו גם כי במצב כזה לא היה באפשרותו של ר' גרשון להמשיך במעשי החסד והצדקה שעשה, וכך גם

קופת הקהילה היהודית בקאליש יצאה נפסדת.

חבריו של ר' גרשון ראו במצוקתו ולא היה בכוחם להושיע. כוח הקנייה שלהם לבדם, דל היה מכדי להחזיק את החנות. יעצו לו אפוא לנסוע לחצר הצדיק רבי ירחמיאל-ישראל-יצחק מאלכסנדר ולשטוח לפניו את צרתו.

הצדיק מאלכסנדר קיבלו בסבר פנים יפות. אנחה עמוקה בקעה מליבו של ר' גרשון כשהחל מספר את סיפורו. בעיניים דומעות גולל לפני הצדיק את השתלשלות העניינים, מאז ימי הצלחתו ועד השלב שבו החליט התעשיין המתבולל לרוששו.

פניו של הצדיק עטו ארשת רחמים וצער. רחמים על ר' גרשון וצער על התעשיין שהתדרדר לשפל אנושי ויהודי עמוק כל-כך. לבסוף הושיט הצדיק לר' גרשון יד חמה ובירכו: "הקב"ה יעמיד לך רווח והצלחה ממקום אחר ויזמין לך פרנסה טובה מידו הנדיבה. סע לביתך, והריני מבטיחך נאמנה כי בעזרת ה' תשוב למעמדך הראשון ולמעשי החסד הרבים שלך".

רגשות מעורבים מילאו את ר' גרשון. מצד אחד שמח על ברכת הצדיק. מצד שני הבין כי עליו לחפש לעצמו מקור פרנסה חדש. לא לכך ציפה בבואו אל הרבי. הוא היה בטוח כי הרבי יפעיל מיד את כוחותיו במרומים ויפתור את מצוקתו בדרך על-טבעית. בצר לו התקשה לשלוט ברוחו. "רבי", קרא, "קלל את האיש! קללה קללה נמצאת! למען יראו וייראו!".

רעד עבר בגופו של הצדיק. "מה?!", נדדעק בחרדה, "לקלל יהודי?! לקלל את בנו של הקב"ה?! חס ושלום! הכיצד תדבר כך?! אין זה אלא שצערך העמוק הוא שדיבר מגרוגך ולא אתה".

"אבל רבי!", קרא ר' גרשון מנהמת-ליבו, "הלוא איש רע ומרושע הוא, הדורך ברגל גסה על מצוות התורה ועל אדם אחר מ'ישראל'; הלזה 'יהודי' ייקרא?!".

•

הרגיע הצדיק מאלכסנדר את ר' גרשון ואחר אמר: "הבה אלמדך פרק קצר בהלכות נפש מ'ישראל. דע לך, כי כל נפש יהודית קשורה בשלושים ושישה קשרים לקב"ה, ובאמצעותם היא יונקת את שפע חיותה. לעומת שלושים ושישה קשרים אלה, יש בתורה שלושים ושישה איסורי כרת שכל העובר על אחד מהם, חס ושלום, מנתק קשר אחד עם הקב"ה".

"רק מי שעבר, לא עלינו, על כל שלושים ושישה איסורי הכרת – נכרת ונותק לגמרי ממקור חיותו – יוצא רחמנא-ליצלן מכלל ישראל. כל עוד לא נותקו כל שלושים ושישה הקשרים, עדיין לא נותק האיש ממקור חוצבו ועדיין פתוחה לפניו הדרך לשוב בתשובה שלמה".

הצדיק עשה אתנח בדבריו והמשיך: "היהודי שביקשת כי אקללהו, ייתכן כי עבר על רוב מצוות התורה, אבל בטוח אני כי מעולם לא פיטם את הקטורת ואף לא סך עצמו בשמן המשחה. נמצא אפוא כי נשמתו עדיין קשורה למקורה לפחות בשני קשרים... היעלה על הדעת לקלל יהודי הקשור, ולו אף אם בשני קשרים בלבד, בקב"ה?!".

ר' גרשון שב לביתו אפוף מחשבות. הוא סגר את מכולתו ועבר לענף מסחרי חדש ובתוך זמן לא רב ראה בו הצלחה גדולה מן הראשונה. עד מהרה שב למעמדו הקודם ולמעשי החסד והצדקה הרבים שבהם הורגל מקדמת דנא.

עד יומו האחרון היה ר' גרשון אומר: "לא בגלל ההצלחה שחזרה להאיר לי פנים שמח אני שנסעתי לרבי מאלכסנדר, אלא בגלל הפרק שלמדתי אצלו בהלכות אהבת-ישראל. שווה היה לי לסבול תקופת-מה ובלבד שאזכה באותו שיעור מאלף שהעניק לי – שיעור לכל החיים!".

כ"ח במנחם-אב תשע"ה